

Березовська С.В.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри адміністративного та фінансового права*

МІСЦЕВІ ФІНАНСИ В УКРАЇНІ: ПОНЯТТЯ ТА ФУНКЦІЇ

Практика сучасного розвитку місцевого самоврядування свідчить про те, що успішне вирішення питань місцевого значення залежить від ряду факторів. У числі найважливіших з них можна виділити фактори фінансового, економічного, майнового, соціального, земельного та природно-ресурсного забезпечення функціонування органів місцевого самоврядування. При цьому фінансова складова, як в нашій країні, так і в зарубіжних країнах, займає провідне місце, і значення її неухильно зростає.

Загалом, місцеві фінанси формують життєдіяльність суспільства, забезпечуючи реалізацію завдань і функцій органів місцевого самоврядування. За допомогою місцевих фінансів здійснюється вплив органів місцевого самоврядування на економічний і соціальний розвиток відповідних територіальних утворень.

Правовою основою регулювання місцевих фінансів в Україні є Конституція України, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», Європейська хартія місцевого самоврядування, Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс України, щорічні Закони України «Про Державний бюджет України». Місцеві фінанси в Україні є самостійною складовою фінансової системи держави.

Деякі автори, такі як Нагребельний В.П., Лучковська С.І., Чернадук В.А., розглядають місцеві фінанси у матеріальному і процесуальному значенні. Вони вказують, що у матеріальному значенні місцеві фінанси є сукупністю грошових фондів місцевого самоврядування, які повинні забезпечувати виконання функцій і завдань органів місцевого самоврядування. У процесуальному розумінні місцеві фінанси – це економічні відносини, пов'язані з формуванням, розподілом та використанням фондів грошових коштів з метою виконання завдань і функцій органів місцевого самоврядування.

Власюк Н.І. зазначає, що місцеві фінанси – система формування, розподілу й використання фінансових ресурсів для забезпечення виконання місцевими органами влади покладаних на них функцій і завдань, як власних, так і делегованих державою владою (Власюк Н.І., Мединська Т.В. та ін. Місцеві фінанси. 2011, с. 21).

Формами місцевих фінансів в Україні є фінанси територіальної громади, фінанси Автономної Республіки Крим, фінанси області (міст Києва і Севастополя), фінанси району (району в місті), фінанси селища і фінанси села.

Місцеві фінанси України є важливою умовою для нормального функціонування органів місцевої влади та забезпечують існування, життєдіяльність та розвиток міст, сіл, селищ. В свою чергу, по-перше – існування місцевих фінансів визначається певними

причинами – такими як, існування товарно-грошових відносин, наявність територіальних колективів, а також відокремлення функцій і завдань місцевого самоврядування від функцій і завдань держави, органів державної влади загальнодержавного рівня, а також органів державної влади на місцях. По-друге, виконання завдань та функцій, необхідних для функціонування міст, сіл, селищ, органами місцевого самоврядування здійснюється завдяки існуванню певних взаємопов'язаних структурних елементів, що входять до сис-

теми місцевих фінансів, це такі як: 1) видатки – поточні, видатки розвитку, видатки на фінансування власних, делегованих повноважень, обов'язкові, факультативні, на фінансування делегованих повноважень; 2) доходи – власні, закріплені, передані, податкові, неподаткові; 3) способи формування доходів – місцеві податки і збори; частки загальнодержавних податків; комунальні платежі; доходи від майна та землі, що належать місцевій владі; доходи комунальних підприємств; кредити; комунальні позики; трансферти; 4) місцеві фінансові інститути – громадські послуги; самостійні місцеві бюджети; комунальна форма власності; місцеві податки і збори; комунальний кредит; фінанси комунальних підприємств; комунальні платежі; 5) суб'єкти – територіальні громади; міські, селищні та сільські ради; голови міст, селищ і сіл; обласні, Київська та Севастопольська міські, районні, районні в містах Києві і Севастополі державні адміністрації і ради; Рада Міністрів та Верховна Рада Автономної Республіки Крим; Міністерство фінансів України; Кабінет Міністрів та Верховна Рада України; 6) об'єкти – фінансові ресурси у фондovій і не фондovій формах; 7) взаємовідносини – відносини між суб'єктами місцевих фінансів, а також відносини між місцевими фінансами та іншими ланками фінансової системи держави (Петленко Ю.В., Рожко О.Д. Місцеві фінанси. 2004, с. 10-12).

Місцеві фінанси виконують такі функції:

1) розподільча функція – це функція, яка виявляється у порядку формування доходів і видатків місцевих бюджетів. Кошти, які акумулюються у місцевих бюджетах, розподіляються і використовуються на задоволення різноманітних потреб;

2) контрольна функція – вона реалізується при складанні місцевих бюджетів, їх розгляді і затвердженні, а також виконанні і складанні звіту про виконання місцевих бюджетів. Контроль органами місцевого самоврядування здійснюється не тільки за місцевими бюджетами, а також й за усіма фінансовими ресурсами, які є в розпорядженні місцевих органів влади. Ця функція повинна забезпечувати цільове та раціональне використання фінансових ресурсів;

3) стимулююча функція – ця функція полягає у створенні таких умов, за яких органи місцевого самоврядування були б зацікавлені у збільшенні доходів бюджетів, додатковому залученні надходжень, більш ефективному використанні фінансових ресурсів (стимулюючим фактором, наприклад, може бути самостійність у формуванні власних доходів місцевих бюджетів, встановлення місцевих податків та зборів, що поповнюють доходну частину місцевих бюджетів, самостійність у використанні додатково залучених коштів, інше).

Отже, виходячи з вище сказаного, слід вказати на те, що місцеві фінанси є найважливішим інструментом соціально-економічного розвитку як міст, сіл, селищ, так і держави в цілому, так як вони забезпечують фінансову незалежність органів місцевого самоврядування, забезпечують формування та існування цих органів, за допомогою них

реалізуються завдання державної регіональної політики, стимулюється підприємницька та інвестиційна діяльність, а також завдяки місцевим фінансам вирішуються соціальні, демографічні, економічні та інше проблеми регіонів.